

Роман Турко, ЧМ

РОМАН ШУХЕВИЧ, ЯКОГО Я ЗНАВ

У вересні 1984 року минуло 60 років з того часу, як я, ученик 8 класу Української Академічної Гімназії у Львові, зустрівся та ближче познайомився з Романом Шухевичем і трьома його товаришами: Романом Говиковичем, Богданом Підгайним та Володимиром Прокоповичем. Саме тоді польська шкільна влада наказала дирекції філії УАГ усунути їх з цієї гімназії, але рівночасно дозволила прийняти їх до 8-ої класу УАГ (Головної). Причиною усунення Романа Шухевича та товаришів було побиття „невідомими виконавцями" у шкільному будинку філії УАГ професора поляка, який там учив. Це побиття було відплатою за його арогантне, нетактовне ставлення до учнів, а ще більше за його крайнє шовіністичне наставлення до української нації, до наших визвольних змагань, головню на західних землях України. А що ані поліція, ані шкільна влада не могли знайти чи викрити виконавців цього побиття, то усунення Романа Шухевича та його товаришів з філії УАГ було радше запобіжно-остерегаючим заходом, щоб такі вчинки більше не повторювалися.

Романа Шухевича вибрали тому, що поліція і влада, мабуть, знали про його вплив на шкільну молодь, головню пластову. Рівнож могли підозрювати його у приналежності до таємної Української Військової Організації.

Роман Шухевич уже при перших зустрічах, у коротких розмовах зробив на мене сильне враження своїм спартанським виглядом, бистрим поглядом, яким начебто хотів гіпнотизувати. Він був непересічно здібний, не мав проблеми в науці, отримував оцінки лиш „дуже добре" або „відмінно". Він був і співаком, і прекрасним музиком, а його спеціальність була гра на фортепіані. Рівночасно він був здібним спортсменом, був товариський, не цурався товаришів, що походили з нижчих суспільних верств. Також

відзначався великою побожністю, як це стверджує в своїх споминах і о. д-р Назарко. До жінок ставився завжди з повагою, як справжній джентельмен. Одним реченням — Роман Шухевич був спартанцем душею і тілом. Ця його вдача, позитивні риси характеру, високе почуття відповідальності за виконання добровільно взятих на себе завдань, виявил
ися вповні в обставинах, які прийшли з будучими роками.

Боеві пляни Роман Шухевич розробляв акуратно та виконував їх з найбільшою точністю. Його боеві дії були глибоко законспіровані у плянуванні та у найбільшій таємниці виконані, тож польська поліція mimo всіх зусиль не могла його розкрити як пляновика та виконавця боєвих завдань УВО. Клясичним прикладом його бистрого ума може послужити атентат на польського шкільного куратора Собінського. Цей атентат плянував і виконав Роман Шухевич разом з Богданом Підгайним. І незважаючи на всі зусилля та намагання, польській поліції не вдалося викрити ви-конавця чи виконавців цього вдалого атентату. Щоб заспокоїти польську шовіністичну вулицю, польський суд засудив на кару смерти двох боєвиків УВО, Василя Атаманчука та Івана Вербицького, хоч вони не мали жадного відношення до цього атентату. Опісля їх смертну кару замінили на досмертну тюрму, а опісля зменшили кару І. Вербицькому до 15 років, а В. Атаманчукові до 10 років тюрми

і то тільки за приналежність до УВО.

Романа Шухевича також судили, карали тюрмою, концентраційним табором, однак у скорому часі його звільнили, бо не могли доказати будь-якої вини.

Доказом характеру Романа Шухевича, його завзятости, відваги і сильної волі може служити й такий його вчинок: як член туристичного гуртка „Тури“, він з товаришами відвідав відому у тодішніх часах туристичну місцевість Бубнище, розташоване у підгір'ю Бойківщини в околиці містечка Сколе. Ця місцевість славиться оригінальним твором природи — групою скель, з яких найвища є дуже стрімка, звичайному туристові неприступна. На вершку цієї скелі ще у 1915 році австрійське військо вивісило чорно-жовтий прапор на знак перемоги над російським-царським військом. У цій битві брали участь наші славні Українські Січові Стрільці. Тому, що прапор був символом тодішнього окупанта — австро-угорської монархії

— Роман Шухевича рішив зняти цей прапор, а вивісити наш національний синьо-жовтий. Йому віраджували вилазити на шпиль цієї небезпечної скелі без відповідного виряду, але як стверджують свідки цього вчинку Романа Шухевича, Мирон Ганушевський і Теодор Ординець, — він не

послухав пересторог, виліз на шпиль скелі, зняв чорно-жовтий прапор і вивісив наш синьо-жовтий. Зійшовши з вершка скелі, заявив, що для нього як українця було великим соромом, щоб на землі Захара Беркута ще до того часу повівав прапор колишнього окупанта.

Ще краще я пізнав Романа Шухевича як студента-пластуна, члена куреня старших пластунів „Чорноморці”, до якого я також належав. У нашому курені, як взагалі в молодечих організаціях чи товариствах, відбувалися гутірки та дискусії на теми нашого політичного життя, особливо в нашій вужчій батьківщині Галичині, яка тоді була під окупацією Польщі.

Роман Шухевич найчастіше організував такі дискусійні гутірки, а найважливішою проблемою було питання, як наш політичний провід має реагувати на посилений поліцейський утиск, нові драконські закони та жорстокішу поведінку польської влади не тільки супроти нашого політичного, а й культурного та економічного життя. Думки та ідеї, що він їх тоді подавав, Роман Шухевич вводив у життя пізніше. Він уважав, що перша та найважливіша проблема у тому часі — був вишкіл нашої молоді у старшинських і підстаршинських школах. Він радив набирати військового знання без огляду на те, в якому війську це знання можливо одержати. Сам зголосився до війська

і його при
й
няли до старшинської школи. Правда, цієї школи він не закінчив, його усуну
ли як політично непевного в лояльності до польської держави. На жаль, лише кілька студентів пішли за його заклик та приміром і добровільно вступили до польського війська, бо, як відомо, у нашому галицькому суспільстві не панував військовий дух. Пізніше зголошення добровольців до дивізії (“Галичина”) або до УПА не означало, що ми нагло стали мілітаристами; це був сантиментально-патріотичний, емоційний відгук чи відрух на тодішні складні часи. Роман Шухевич хоч не закінчив старшинський вишкіл у польській армії, але цей вишкіл дав йому підстави до дальшого, вже штабового вишколу. Своє військове знання практично застосував у боях з мадярськими гонведами в Карпатській Україні 1939 року, як командир легіону у 1941, вкінці як організатор та командир Української Повстанської Армії у роках 1943

—
1950.

Друга проблема того часу — як повинна наша нація реагувати на терор польського окупанта. На думку Романа Шухевича, єдина відповідь на цей терор — це революційно-терористична та саботажна акція. Цим маємо доказати, що ми програли

битву у 1918 р., не війну. Війна має продовжуватися, а ми воюємо у змінених обставинах також зі зброєю, приймаючи лиш іншу форму боєвих дій. Таким чином ми примусимо ворога платити життям його найбільш жорстоких представників. Застосовуючи сабо-тажні дії в міру нашої спроможности, будемо цим підкопувати економію ворога.

Третя проблема — це справа будучого державного устрою України. Роман Шухевич був беззастережним самостійником, не визнавав жодних хвилевих автономій чи федерацій. Він був за демократичний державний устрій. Уряд мав би бути такий, який нарід вибере добровільним голосуванням, а не накинений горсткою людей, які, користаючи з обставин, захопили би владу та хотіли б запровадити такий устрій, що відповідав би тільки їхній партійній ідеології. Шухевич завжди повторював, що Україна довгі століття була під диктатурою польських магнатів, опісля царя-деспота з його примітивними боярами, а диктатура, хоча б і своя, не була б легшою від чужої. Роман Шухевич одначе постійно підкреслював, що якби в будучій українській державі повторилася наша відвічна недуга з її симптомами міжусобиць, анархії, гуляйпільщини, братовбивства, непошанування власної народом вибраної влади, то тоді треба примінити „шокове лікування”. Таке лікування застосував би уряд твердої руки, зложений з військовиків, а не цивільних політичних кон'юнктуристів. Він, як справжній воїн, вірив, що ця тверда військова влада зберегла б нашу державу від руїни, та не допустила б до повторення інцидентів, які зруйнували нашу молоду державу у роках 1917

—
1920. Після упорядкування політичного хаосу військова влада передасть владу у руки представникам народу, вибраним загальними вільними виборами, які запровадять на шлях правдивої демократії, а не такої, що нею чваняться різні тоталітарні режими.

Те, що самостійна Україна мусить постати на засадах демократії, а не монопартійного, тоталітарного режиму, Роман Шухевич проповідував ще молодим студентом, а опісля ці свої засади здійснював у житті як Голова Секретаріату Української Головної Визвольної Ради та командир Української Повстанської Армії. Він подав це до відома нашому народові у своєму зверненні під заголовком “До генези Української Головної Визвольної Ради”.

Як командир УПА, він назвав цю переорганізовану й новоорганізовану армію понадпартійною і всенаціональною, бо до неї почали масово зголошуватися безпартійні, як і люди з різними політичними поглядами, тому вже не було місця на партійне військо, хоч УПА постала з малих боєвих одиниць членів ОУН.

На підставі цього, що я чув від нього на гутірках у молодечі роки та на підставі його

звернення “До генези Української Головної Визвольної Ради” я маю право ствердити, що хоч сам Роман Шухевич був одним з найбільш активних членів ОУН, все своє життя уважав себе за представника всієї воюючої України, а не представником одної партії монопартійно-тоталітарного політичного напрямку. Тому він став символом воюючої України без огляду на партійну закрутку.

Роман Шухевич пішов слідами Головного Отамана Симона Петлюри, який хоча був дуже активним членом соціал-демократичної партії, як став Головою Української Народної Республіки, ніколи не заявляв, що воює за Україну з політичною закруткою його партії, але бореться за таку Україну, за такий її політичний чи суспільний устрій, який вибере собі свobodно цілий наріз загальними демократичними виборами.

Вони обидва згинули від нашого найлютішого ворога, червоної Москви, яка не могла погодитися з тим, що їй не вдалося дістати в свої руки живих символів збройної боротьби України.

*Турко Р. Роман Шухевич, якого я знав // Вісник ООЧСУ. – 1988. – Ч. 9. – С. 25–28.
Передрук з “Нові дні”*

реклама: [коровай львів](#)